

MOHÁS LÍVIA
Prokopiosz jegyzetei
a titkos történetekhez
 Félelmeim múlásáról
 és néhány pribék előkelőségéről

Elmúlt. Nem félek. Kísértettek pedig születésem óta kínos szorongások, árnyak. Ültek a vállamon, akkor is, ha boldog voltam és részeg, a kettő néha egymásba csúszott, és tudtam, akkor is ülnek, figyelnek. Máskor a hátam mögött állnak. Figyelnek. Ma reggel elpárologtak, mint forró kőről a víz.

Csillog az erdő, csillog a nap.

Előbb csak lazulni kezdett a vaspánt, azután halkan elpattant és lehullt. Ekkor megmozdultak mellemben a kőmadarak, lendültek és elszálltak mind.

Nyomoztam éveken át sokat, mitől félek ennyire, persze titokban. Csakis titokban. Mert mutatni nem szabad a félelmet, ha római vagy és büszke. Méghozzá a nagy Belizárt kísérheted a hadjáratain! Az ég szerelmére, hogy venné ki magát, ha a tanácsadó úr reszketne. Pedig rettenetesen szorongtam, legjobban a vadállatok lihegésétől, meg a nálam erősebb, brutális férfiaktól. Kutakodom titkolt nyúlászívűségem után, és arra jutottam, mivel hiszek a reinkarnációban, talán őseim közül többeket beterelhetek akkoriban a kiéhezett vadak elé az amfiteátrumba, az ősök öröksége termeli bennem a félelmet. Vagyis még én vagyok ők. Pedig hát a milánói ediktum, azaz 313 óta nem bánthatnak bennünket, keresztényeket, ennek mintegy százhatvan esztendeje immár, azóta nem kellene reszketni a vadállatoktól, ragaszkodhatsz nyugodtan a hitedhez. No de Istenem, teremtom, mi az a százhatvan esztendő? Moszat az idők tengerén. Ha behunyom a szemem és figyelek befelé, még jól hallom az oroszlánsuszogást, még látom a börtönrácson át azt a csapatot, amelyet előttünk tereltek kifelé, köztük egy erős hátú idősebb férfi, vaskos, hatalmas a farizomzata, látom, amint az oroslán mögéje kerül, függőlegesen ugrik fölfelé, felejthetetlen, majd visszahuppan négy lábra, a hórihorgas erős férfi lerázta, a vad lelapul, majd kirobban, és mint aki létrán fut fölfelé, kapaszkodik előbb a monstrum férfi lábikráján, tomporán, hátán, és végül mégiscsak homokba rántja. Ma reggel már nem féltem ettől az emlékképtől, úgy személtem az ősi, minden bizonnyal belém égett egykori jelenetet, hogy nem remegtem bele. Reggelim után próbából felidéztem az oroszlánsuszogást, akkor sem rándult meg a gyomrom. Bennem a nyugalom és a béke.

Áldja meg ezért Isten a Milvius hidat, meg aztán áldja meg a monofizitákat. Ez a kettő és a köréjük fűződő erőkör, avagy fluidum mentett meg a szorongás nyomorától. Van ezeken túl egy harmadik, ami feloldotta félelmeimet. Ez a harmadik dolog Theodorához kötődik meg a vénségemhez, a hetvenedik évem felé járok, Theodorát már tizenkét esztendővel túléltem, de jó! Hanem erről majd később fogok írni.

Most előbb a Milvius hídról, ami olyképp segített rajtam, hogy Konstantin császár annak idején a nagy csatája előtt, 312-ben, a híd fölött látta meg az égen azt a bizonyos jelet, amit ő, a pogány, a keresztény Isten kedvezésének tulajdonított. Az égen ez állt: In hoc signo vinces – e jelben győzni fogsz –, és a Nap fölött megjelent a kereszt. Ettől megdöbrent Konstantin, mert éjjel álmában szelíd, ám határozott utasítást hallott, ami úgy szólt, hogy Krisztus monogramját (XP, a görög chi-rho betűkből) tűzze minden hadilobogóra. Nos, ezt az utasítást megfogadta, és ott a hídnál valóban győzelmet aratott. Megújult a császár lelke, felfrissült a győzelemtől, és ami még fontosabb, „keresztényi” hangulat kerítette a hatalmába. Előzménye mindez a milánói rendeletnek, ami a keresztények felszabadításának sarköve.

Nem tette ugyan hivatalos államvallássá a kereszténységet, de feltűnően támogatta, komoly kiváltságokkal halmozta el az egyházat: visszaadta a keresztényüldezősek alatt elkobzott vagyonokat, adómentességben részesítette az egyházat, császári birtokokat, arany és ezüst kegytárgyakat adott. Jeruzsálemben és Rómában hatalmas bazilikákat építtetett Krisztus és az apostolfejedelmek sírja fölé, és a Lateránt, császári palotáját Róma püspökének ajándékozta. Elrendelte, hogy a vasárnap ünnepnap legyen. Mindez jó és szép, hanem az én szerénységre nevelt és eredetileg szorongó természetemnek mégis az a legfontosabb, hogy most már kikopik belőlem az ősi félelem, ami a keresztényüldezőskor belém maródott, mert cipelték őseim, és javulásom Konstantin győzelmével kezdődött a Milvius hídjánál.

Hálám Konstantin, a nagy szláv iránt kikezdhethetlen, ezek a kerekfejű szlávok mélységes küldetéstudattal élnek. Annyira azért mégsem kikezdhethetlen, hogy el ne vigyorgjam magam korábbi látomása fölött. Három esztendővel a Milvius hídi események előtt ugyanis Apolló, a Nap istene jelent meg álmában. Jól értesült körök szerint akkor Konstantin sugalmazására egy szónok nagyhírű beszédében azt mondta: „Megláttad Apolló istent, ó Konstantin, és az ő alakjában önmagadra ismertél, saját képedet fedezted föl benne, kinek hivatása, mint a vatesek mondják, hogy királya légy a világnak.” Hát, édes Istenem, a nagy embereknek nagy

álmodok, hol pogány istennel álmodik, hol meg kereszténnyel. Elhiszem, de azért vigyorgok.

Káprázatos utat tett meg ez a törvénytelen gyerek. Szerbiában szülte egy hadifogságba esett ágyas, Heléna. Apja az akkori tetrarchatus, azaz négy császár közül az egyik, Constantín Chlorus. Ennek halálakor (Britanniában) Konstantín apjának seregeivel császárrá kiáltatta ki magát. Igaz, ami igaz, ez törvénytelen lépés volt, mert Constantín Chlorusnak voltak ám törvényes fiai is! Ha meg ezt nem számítjuk, ott a másik hiba: az akkori alkotmány szerint vérségi utódlás tilos a trónon. Konstantín mindezen átlépett. Mindegy már. Azaz dehogyis mindegy, hiszen annyi, de annyi áldás származott ebből az „átlépésből”, hogy alig lehet felsorolni a rangos következményeket. Rómában megkezdik a S. Pietro Vecchio kegyhelyének kialakítását, a Szentföldön, Palesztinában a betlehemi Jézus Születése templom építését, épül a Szent Sír kultuszközpont, mert Heléna megtalálja Krisztus jeruzsálemi sírját, a Kálváriát meg a Szent Keresztet. Nem vigyorgok, elakad a lélegzetem. Hanem Helénáról, más szóval Ilonka néniről majd később.

Ez a mai boldogságos kora nyári reggel!

A hatalmas és pogány császár talán sosem tér meg, ha a kereszténység megmarad annak a világtól elfordult, önmagába zárkózott, furcsa kis zsidó szektának, amilyen volt. Ha nem fordul rugalmasan kifelé, ha a világ arcára nem figyel. Van nekem egy tudós barátom, vén, mint én, és röhög rajtam, Prokopiosz, te naiv barom, mondja kedveskedve, a te szeretett Konstantínod megtérése ropant kétes érték a kereszténység számára. Hiszen akkor egy csapásra minden udvari léhűtő keresztény lett, utánozták őt rögvest a gerinctelen talpnyalók, a vihógó nagy senkik, a sunyi, ravasz paraziták, akik a birodalom vagyonán élőködnek. Mondhat vén barátom bármit, hódolatom Konstantín iránt kikezdzhetetlen.

Tehát sokáig és sokat féltem. No de ki nem fél ebben a szent birodalomban? Az öreg császár, a bolgár parasztból és katonából lett Jusztinosz, a mai császár bácsikája milyen rettentően szorongott. Láttam, reszketett a keze, a feje, ez a vénségtől van, vén, akár az országút, hadd reszkessen, hanem amint Vitaliánusz, a gót belépett vagy akár csak közeledett, és a közeledését suttogva jelentették a csúszómászók, közel hajolva az öreg szörpamacos füléhez, nos, akkor szegény vénségnek még a mája is remegni kezdett. Csak úgy ugrált köntöse a hasánál. Noha nem valószínű, hogy épp a gót törte az öregember életére; nem a kard, hanem más miatt reszketett ő Vitaliánusztól. Ez a gót okos, sima a nyelve, és olyan művelt, amilyenek a régi urak gyerekei, akiknek távoli ősei már a bölcsőben a legcsiszoltabb nyelvezetű beszédet hallották, és később oly simán társalogtak, hibátlan gráciával, mintha vérük-

ben és a tüdejükben lett volna minden szabály, minden hang, a hangzók árnyalata, a nyelvtan és a verses fordulatok. Míg ez a vén paraszt csak makogni tudott szegény. Közben meg kevély volt a vén fukar, nem mondom, vitte valamire, feljutott a császári trónra, élet-halál ura lett, bár műveletlen maradt, mégis nagy ember, és szorongott attól, aki láthatóan, hallhatóan nála sokkal magasabban állt szellem és modor dolgában. Az ilyenektől félt, mintha a leleplezéstől tartana, pedig mindenki tudta a Palotában, hogy az öregot a balkáni kecskék mellől szalajtották ifjonti korában a hadseregbe, ráadásul ez a gót valami hercegi sarj, nohát, ezt aztán kibírni igazán nehéz lehetett. Upravda is látta, amit én, hogy a vénség mája reszket, amikor Vitaliánusz közeleg, hullámszik az öreg hasán a köpönyeg, mintha öve fölött az ingében békák nyüzsögnének. Upravda cselekedett. Majd máskor elmondom, hogyan ölte meg Upravda a művelt herceget.

Upravda szláv, mint császár nagybácsikája, kerekfejű és küldetéstudatos persze, neve azt jelenti: Igazság. Más régi írásokban meg az olvasható, hogy eredetileg Petrus Sabbatius névre keresztelték, amikor Nissos közelében megszületett egy alacsonyrendű, latin nyelvű családban. Az Upravda nevet komolyan veszi, sosem kételkedik abban, hogy ne lenne igaza, minden döntését isteni sugallatnak véli, azt hiszem, démonikus tulajdonságokkal rendelkezett már akkor, ha nem démon ő maga. A nagybácsi nem mondta ki, hogy öld meg a herceget, de Upravda érzi mások szándékát, diplomáciai sikereinek ez az egyik erőssége, és megtette azt, amire nagybácsija vágyott. Ekkor kezdődött Upravda felemelkedése, magiszter, konzul, patrícius, majd nobilissimus lett, és végül a domesticusok parancsnoka.

Termete alacsony, széles vállú, fehér bőrű, nagy szemű, piros arcú, szakálla nem nőtt, kopaszodó fejét göndör haj övezi. Ilyen ma is, nem fog rajta az idő. Egyszer csak Jusztiniánuszra változtatta a nevét. Jellemét nagyon nehéz leírni. Gonosz, könnyen befolyásolható, senkihez nem őszinte, szavait, lépteit mindig hátsó gondolatok vezérlik, mégis be lehet csapni, érdekes keveréke az ostobaságnak és a gonoszságnak, a zsenialitásnak és a butaságnak. Gúnyos, ravasz, álnok, ezt látom, félelmetes ember, mert haragját és mindenféle érzelmét nagyon el tudja rejteni, könnyet nem ejt sem örömeiben, sem bánatában, de akkor igen, ha úgy ítéli meg a helyzetet, hogy most könnyekre van szükség a cél érdekében. Sokat hazudik, de nem csak úgy vaktában, mint a komolytalan emberek, hanem akár írásba is foglalja hazugságait, esküvel erősíti meg, aztán esküit könnyű szerrel megszegi, mint a rabszolgák, amikor kínvallatásnak vannak kitéve. Kötekedő, örök nyugtalan, megszállottja a kincsnek, és nem fél a vértől. Mintha a

természet az alávalóságokat sok embertől elvette volna, hogy Jusztiniánusznak jusson a legtöbb belőle.

Az élőlények láncában vannak fénylő és vannak sötét istenek.

Gyors, mint a tűz, imádja a rágalmakat, nem bajoskodik az igazság kiderítésével, hanem ítélt, ítélezik, habozás nélkül ad ki rendeleteket akár országok leigázására, városok felgyújtására.

Templomaink, mint a repülő aranyfácán széttárt tolazata. Szeretett, ma is szeret bennük térdelni ez a kopaszodó démon.

Feleségül vett egy nőt, s hogy ez milyennek született, miképp nevelkedett, és házasságra lépve ezzel a démonnal, miképp rontotta a római államot, erről aztán tudnék regélni. Most csak annyit, hogy élt Bizáncban egy állatápoló, Akácusz, a Zöld párt alkalmazásában, egyik öre azoknak a vadállatoknak, amelyeket a zöldek viadalra szántak. Medvevetőnek nevezték őket. Ez az ember még Anasztásziosz császár uralkodása alatt meghalt. Három leánygyermeket hagyott hátra, Komitót, Theodorát és Anasztasiát. A legidősebb sem volt több hétévesnél. Elvesztvén támaszát az özvegy összeállt egy másik férfival, aki ellátta az elhunyt férj munkáját. Volt azonban valaki, egy másik ember, aki megáhitotta a medveápoló munkáját, lefizette a zöldek főnökét, és ő kapta meg az állást. Az asszonyt meg elbocsátották. Látta egyszer az asszony, hogy az emberek állatviadalra seregenek, odaültette lányait koldulni, fejükön és kezükben virággal, hogy könyörüljenek meg rajtuk, de a zöldek nem engedtek a könyörgésnek. A Kék párt emberei azonban fölverték őket ugyanerre a munkára, mert akkoriban halt meg az ő medveápolójuk. Ahogy a lányok fölserdültek, az anyjuk színpadra küldte őket, persze nem egyszerre, hanem sorban, ahogy növekedtek, szemrevalók voltak mind. Komitó hamarosan hírnévre tett szert az akkori hetérák között. Theodora vitte utána a zsámolyt, kiszolgálta, figyelte, a rabszolagyerekek ujjas pendelyét viselte, de még éretlen volt akkor, és nem tudott férfival hálni. Azokkal bujálkodott, akiknek a férfiasságával baj volt. Ráadásul még rabszolgákkal is, akik urukat kísérték a színházba, és várakozás közben ocsmányságokat műveltek merő szórakozásképp. Ez a lány a bordélyban is ilyen természetellenes testgyakorlatokkal foglalkozott. Mikor felserdült, ő is beállt a színházi nők közé, hamarosan olyanná lett, akit a régiek ringyónak neveznek. Nem fuvolázott, csupán a testéből élt, annak adva magát, akivel éppen összeakadt.

Részt vett a színészek minden munkájában, a bohócokban is, fellépett velük, és trágár dolgokat művelt. Szellemes volt, tudott érdekesen csúfolódnival, hamarosan híre ment, hogy nincs benne semmi szemérmesség.

Olykor megállt a színpad közepén, a közönségnek háttal, ledobott magáról minden ruhát, előre hajolva, kidugta fejét a két lába között, aztán onnan szórta csúfolódását azokra, akik már háltak vele, és azokra is, akik még nem. El lehet képzelni, hogy a közönség milyen harsányan élvezte némely urak ordenaré leleplezését. Soha, senki nem látta szégyenkezni, olyan volt, mint aki még akkor is tréfál és nevet, amikor verik vagy pofozzák, meglehet, ez volt a lelkének védelme, a nevetgélés meg a csúfondároskodás. Néha meztelenre vetkezett az utcán, megmutatta magát elől is, hátul is. Közösülés közben egyre újabb figurákat talált ki, miközben ő maga közönyös maradt, ezzel bizonyos kéjsóvár ügyfeleinek szinte az eszét vette. Különösen a tapasztalatlan ifjakkal bánt el csúful. Kéjelgésben nem volt nála erősebb, gyakran tíz ifjúval érkezett a lakomára, akik szeretkezésre termettek, csak úgy dagadtak az erőtől, Theodora végigszeretkezte velük az éjszakát, és amikor azok már elhárították, akkor lement a szolgálkhoz, és lefeküdt azokkal is.

Mesélték, hogy vendégségben, amikor mindenki őt nézte, föllépett az egyik kerevet ormára, föl húzta combján ruháját, ott mutatta be a többiek feje fölött a maga féktelenségét. Szerette nevetve ócsárolni a természetet, hogy csupán három testnyílást adott a szeretkezésre, legalább a mellén nagyobbra alkothatta volna a nyílást, akkor az is szerelemnyílás lehetne.

A tisztességesebb emberek messze elkerülték, nehogy a nőszemély ruhájának érintése miatt még azt gondolja valaki, hogy közük van hozzá, balszerencsés jelnek számított, ha valaki előtt feltűnt az utcán.

A tyursi Hekebolosz, amikor magához ragadta a hatalmat Pentapoliszban, akkor Theodora mellé szegődött, de valamin összekülönböztek, mert egy jó esztendő múltán elpárolgott a férfi mellől, Alexandriába ment, majd az egész keleti vidéket bejárta. A sátán nem tűrte volna, hogy Theodora erkölcstelensége egyetlen vidék számára ismeretlen maradjon, így bízást gondolhatjuk, végigszeretkezte a keleti országrészeket. Bár vannak, aki másképp vélekednek, és azt mesélik, hogy Alexandriában sokat éhezett, híjával volt minden földi jónak, és megváltozva tért vissza Bizáncba.

Jusztiniánus az akkor szeretett bele féktelen szerelemmel, amikor megváltozva és sápadtan visszatért Bizáncba. Még karesúbb lett, mint volt, mondják, a bokája is vékony, akár a vadaskertekben a gímszarvasoké. Először csak szeretője lett Jusztiniánusznak, aki a patrikiosz méltóságot adományozta szerelmének, és Theodora értett ahhoz, hogy egyre nagyobb hatalmat kaparintson meg magának. Nincs nagyobb öröm, mint megajándékozni az imádottat, így lehetett ezzel Jusztiniánus is, legszívesebben azonnal feleségül vette

volna, de óvatosan kellett eljárnia, mert még élt az öreg bolgár paraszt, Jusztinosz, a császár nagybácsi, aki bigott volt, borzasztóan erkölcsös, távol állt tőle minden kicsapongás, és bár Bizáncba visszatérve Theodora már nem üzte a hetéra életet, de még sokan emlékeztek a múltjára. Bizonyára a császár nagybácsi is.

Van valami az életemben, amit soha nem bocsáthatok meg magamnak. Akkor történt, amikor Joannes tragédiája bekövetkezett. Kocsiversenyző volt ez a legény, Theodora valami homályos ok miatt kivégeztette. Közvetlen a kivégzés után terjeszteni kezdtem, hogy ez a fiú Hekebolosz fia volt, kinek anyját senki sem ismeri. Ám azt mindenki tudta, a kocsmákban rigmusba szedve énekelték, hogy Theodora tizenöt esztendőskorában Hekebolosz ágyasa volt, akitől hamarosan elvált. Sokak gondolták, hogy Theodora lehetett a kivégzett kocsiversenyző anyja, akit csecsemő korában Hekebolossal együtt elhagyott. Gonosz örömmre szolgált, és kedvtelve ábrándoztam azon, hogy ez a hír a dicsőséges császárnő fülébe fog jutni. Reméltem, megrázza. Még ha nem is igaz a pletyka, se ellene, se mellette nincsen bizonyíték. Somfordáltam a belső cselédek körül, megtudtam, a császárnő bezárkózik, fájdalmai vannak. Egy hét elteltén örületig fokozódott a fájdalma. Pár hónap elteltén 548-ban a császárnő meghalt. Méhrák vitte el, mondták az orvosok.

Micsoda erős nő volt pedig. A Nika lázadás alatt fejletlenül viselkedett. Jusztiniánusz azonnal kereket akart oldani, nagyon megrémült a csöcselék őrgönghésétől, a tenger felé szabad volt az út, és ott állt a hajóhad, de Theodorának eszébe se jutott a menekülés. A nagy tanácsban csillogó, erős hangon kijelentette, menj, császárom, menekülj, ha akarsz, ez könnyen megoldható, de a magam részéről áll a régi szabály: halotti szemfedélnek legszebb a császári bíbor.

No és az öszvérhajcsár lánya! Ez az Antónia! Hogy jön ez ide, ebbe a fényességes udvarba! Pedig itt van, de mennyire jelen van, Belizár hadvezér felesége lett. Nemcsak az apja, már a nagyapja is öszvérhajcsár volt Thesszalonikiben, majd Bizáncban, az anyja meg híres színházi szajha. Mondhatom, díszes népség. Antónia alávaló életet élt sokáig. Lábbal taposta az erkölcsöt, szeretett méregkeverők között forgolódni, és elsajátította azok tudományát. Már több gyermek anyja, amikor törvényes felesége lett Belizárnak. De nem vette komolyan sem a hűséget, sem magát a nagy hadvezért, Belizárt. Csábító, butító mérgeivel tudta talán kiterjeszteni hatalmát a férjére. A mérgek körüli tudománya másban is segítségére volt. Theodora császárnő az első időkben nagyon utálta, később azonban összebarátkoztak, mégpedig azért, mert kappadókiai Ioannészt Theodora kislánykora óta veszettül gyűlölte, és végül Antónia

észrevette, mivel hízelegheti be magát a császárnő kegyeibe. Azzal, hogy felajánlja, Kappadókai Jánost úgy mérgezi meg, hogy senki sem fogja gyanítani halálának valódi okát. Ez aztán összehozta a két asszonyt.

Amitől eltávozottam a szám, pedig láttam már egy és más dolgokat az udvarnál írnoki szerepemben meg a hadjáratokban Belizár mellett jegyezve az eseményeket, az a szép trák ifjúnak, Theodosiosznak esete Antóniával. Ez a fiú előkelő családból jött, az udvarnál forgolódott, és Belizár kedvelte. Elhatározta, mielőtt Afrikába indul, szent keresztségben részesíti a legényt, keresztapja lesz, Antónia meg a keresztanyja. A hadvezér saját kezével emelte ki a trákot a keresztelő medencéből, és feleségével a keresztény szokások szerint örökbe fogadták.

Leégett a mécses, megyek aludni.

A kereszténységben az isteni tan szerint szeresd ellenségedet, még azt is szeresd, aki odaterel az oroszánok elé. Ha a reinkarnáció igaz, akkor én valóban láttam régi életemben azt a vastaghatú erős férfit, akire ráugrott az oroszán, és aki bőven kikerülhetett volna ezt a halált, ha felesküszik a császárra. De ő nem és nem. Ez a nem félés. Ez a különös. Azt tenni, amit tenni akarunk, miközben szeretem, akitől félnem kellene. És elpárolog, el a félelem. Nem értem, pedig nem vagyok részeg, csak boldog, amiért eltűntek vállamról az árnyak. Nagy Konstantin megértette, még a milánói ediktum előtt észrevette: itt van ez a bátor népség, ez a zsidó szekta, ahogyan ezek lerázzák magukról a rettegést, és mennek az amfiteátrumba, és nem esküsznek másra, nohát ezek elszántak, ezekkel érdemes kezdeni valamit.

Ez a hit legyen megengedett, mondatta ki Milánóban, éljenek a nem ijedősek. Az természetesen nem igaz, hogy aki keresztény, mind bátor, és vígan megy a vadállatok elé, még ha nem is szólítják a rendezők. Ám ha közülük valaki erősen be tudott állni a végtelen irányába, annak minden könnyebb, kivált a félelemmel könnyebb.

Nos, az ariánusok, Áriusz hívei a mágikus rezgést csúful megzavarták. Azt mondja róluk az a monofizita pap, a császárnő titkolt kedvence, hogy húgyagyak, mert csak a húgyagyú gondolhatja az „egylényegű” és a „hasonló” közötti különbségről azt, amit ők, vagyis hogy nem is nagy a különbség a kettő között. Pedig óriási. Ha Ő egylényegű az Istennel, miközben ember, mint mi, akkor előttünk a végtelen. Csak imitálnunk kell Őt. Nem szolgáljan, nem öngyilkosan. Hanem megértve a lényegét: imitálni a végtelent, ezzel elindítunk bizonyos mágikus rezgést. Végigfut az emberiségen, fölerősödik, megvalósul. De aki azt mondja, csupán hasonló, az megzavarja ezt a mágikus rezgésfutamat. Ezzel minden teremtett lény üdvét zavarja meg. Épp a végtelent lopja ki belőlük,

mondja a monofizita, akit Antimusznak hívnak, ha jól emlékszem. Ha szabad erre egyáltalán emlékezni. De már úgy is láttam leírva a monofizita nevét, hogy Anthimusz, meg úgy is, hogy Antemiosz.

Imitálnunk kell Őt, és akkor előttünk a végtelen! Nohát ez az, ami szorongásomat elfűjta, azokat a testetlen félelmeimet, amik gyerekkoromtól rajta ültek mellemen, álmomban, ébrenlétemben, és amikor a fogatlan vén-asszonyok arról panaszkodtak, hogy éjjel megnyomta őket a boszorkány, rátelepedett a mellükre és nem mozdult, akkor bár alig értettem szavukat, pontosan tudtam, mire gondolnak. Később már beszélni tudtam, mondtam én is, hogy boszorkány guggol a mellemen, de csak kinevettek. Pedig tényleg. Később se hitt senki az én mellemen guggoló csendes kőmadaraimban, vagyis a rettegésemben. Ha céloztam rá, csak legyintettek. Hogy is hitték volna el, amikor Belizár hadviselési során, amikre el kellett kísérem, ugyancsak kemény volt a sorunk a katonai táborokban, és én majdnem úgy bírtam a gyötürődések, mint a legedzettebb harcos római. És amikor a monofizita pap kimondta, hogy imitálnunk kell Őt, és akkor megnyílik előttünk a végtelen, akkor – nehezen fogható fel, mégis így történt – elszálltak a kőmadarak. A boszorkányok nemigen telepedtek többé a mellemre, lehetett bármilyen az időjárás, mert megfigyeltem, hogy borús és szürke időben szívesen keresnek, ha bezzeg süt a nap, akkor meg alig. Így visszafelé következtetve kezdtem megérteni a kőmadaraimat, a boszorkányaimat, azaz a nyomasztó szorongásaimat és testetlen félelmeimet. Pontosabban mondván, mindezek okát. A haláltól féltam. Életem végétől, amikor éppúgy elakad majd a lélegzetem, mint a kőmadár és a boszorkány nyomására, de akkor végképp. Ezt idéztem fel minduntalan és akaratlanul a szorongásban, mintegy előre megéltem a vég és végesség borzalmát, röviden mondván: a saját halálom. Ez volt a testetlen félelem mögött. Aztán amint kiderült számomra, hogy egyszerűen végtelen vagyok, mert van ez az ajtó, amin át lehet lépni, az imitáció ajtaja, hát akkor minden rendben van, ezzel okafogyottá vált a szorongás. Nyilván ez játszódhatott le nagyizmú ösömben, akinek hátán felfutott az oroslán az amfiteátrumban, meg a többi vértanúban, nem mindegyikben, de sokakban, tudták, hogy végtelenek. Ezt láthatta meg bennük Konstantin császár.

Azt még mindig nem értem, hogy a másvilágba vetett hit, amiről folyton folyvást prédikálnak, miért nem így hatott rám. Ez nem űzte el a kőmadaraimat, talán mert ijesztgetéssel társult, azzal, hogy ott az a gyehenna meg az örök sírás, jajongás birodalma, a pokoli kínok, a sátán vasvillája, nohát ki a szent ne ijedne meg efféle ígéretek-től. Szó mi szó, a végtelent olyan gyalázatosan keserű lapulevélbe csomagolták, hogy attól még jobban szorong

a lélek, mint akármilyen másról. De ahogyan a monofizita találta, az valóban mágikus rezgést indított meg a szívemben, végigfutott a véremben, megerősödött, megvalósult.

Reszketve csillog az erdő, csillog a harmat.

Visszatérve Antóniára, aki a keresztele után úgy bánt Theodosziosszal, mintha saját szerelmes fia lenne, lát-szatra a vallás kedvéért pártolta, és mindent elkövetett, hogy maga mellett tartsa, valójában beleszeretett. Rettenetes vágy kerítette hatalmába, a szenvedélytől eltelve nem nézett már se istent, se embert, eleinte titokban szeretkezett vele, aztán már a szégyent is félrelökte, még a szolgál jelenlétében is magáévá tette a fiatal fiút.

Ezt a szép arcú trákot, Theodoszioszt épp úgy hívták, mint a csodás császárt, a hispániai származású Theodoszioszt, aki istenáldás volt a Birodalom számára. A háromszázad évek végén a szekták küzdelmét elrendezte, és Róma püspökének vallását kötelezővé tette a Birodalom valamennyi polgára számára. Államvallás lett a katolikus kereszténység. Mert Konstantin a milánói rendeletében csak engedélyezte, és kimondta, hogy nem szabad üldözni, de ez a császár kötelezővé tette, ráadásul betiltotta a pogány vallásgyakorlást minden formáját.

Antónia egyszer szenvedélyes szerelmi elragadtottságában azt ordította a trák fiúnak, hogy benned szállt le a Földre a nagy hispániai Theodosziosz, fölismerlek, benned született újjá az a hatalmas. A szolgál meghallották, és ez veszélyes lehetett volna, hiszen a császárról azt rebesgették, hogy ki akarja iktatni a keresztény vallásból az újjászületés eszméjét, ami akkor még benne élt erősen, de beszélni már nem mertünk róla, sejtén, hogy a császár utálja, és senki sem akarta megütni a bokáját. Antóniának szerencséje volt, hogy Jusztiniánusz nem értesült erről, és akkor is, hogy amikor Belizár rajtakapta őket Karthágóban a pincében, a nő elmésen kimagyarázta magát. Pedig akkor ott Belizár roppant haragra gerjedt, csak hogy ezt a nőt nem lehetett megijeszteni, a legnagyobb nyugalommal kifejtette, azért jött ide ezzel a fiúval, hogy a karthágói kincsek legjavát kiválogassák és elrejtésük, mert különben a császár, ahogy szokta, minden darabra ráteszi a kezét. Belizár ezzel talán egyetértett, vagy talán tényleg szerette a feleségét, és hinni akart a hűségében. Hanem Szicília elfoglalása után Szirakúzában mégis kitudódott a bűnös szerelem, az a nagyon buta Makedónia, Antónia egyik cselédje, fontoskodott. Előbb megeskette Belizárt mindenre, ami szent, hogy mondani fog neki valamit, ám azt soha el nem árulhatja az úrnőnek. Pedig ennek a gyatra eszűnek tudnia kellett volna, amit mindenki más tudott, hogy Belizár soha meg nem tartja az ígéreteit, annyi súlya nincs szavának, mint pelyvának a szélben. Megesküdött

persze a hadvezér. A cselédlány még két szolgálfiút is maga mellé vett, akik többször látták a szerelmesek üzekedését, és beárulták Antóniáékat. Belizár előbb titkos parancsot adott a szép trák fiú megölésére. Csakhogy a gyilkolásra kijelölt katonák ismerték Belizár ingatagságát, inkább Antóniának súgták meg a veszélyt, és Theodosziosz azonnal elmenekült onnan, gyors vágásban egészen Epheszoszig sietett.

A fontoskodó cselédlánnyal és a két szolgálival rettenetes dolog történt. Antónia varázsitallal előbb elhitette Belizárral, hogy ártatlan, majd kicsalta belőle a titkot, az árulkodó cselédek nevét. Mivel szólni mertek úrnőjük ellen, előbb kivágatta nyelvüket, aztán nem-sokára feldaraboltatta mindhármukat, és zsákba kötve a tenger mélyére kerültek.

Belizár jelleme nekem, szerény tollforgatónak máig alig érthető, pedig tudok figyelni az apró jelekre, amelyekkel az emberek elárulják lelkük és szenvedélyük titkát, ráadásul volt erre időm, hiszen mellette titkárkodtam sokáig, jegyzeteltem mindent, láttam csaták tervezésekor és csata közben, láttam oly fáradtan a harcok végén, mint egy kiszáradt óriás és szürke fatömböt, a jogi kérdésekben is eligazítottam, de ez mind nem volt elég ahhoz, hogy ennek a különös férfinak belső mozgását igazán kitanuljam. A neve, ha ez számít valamit, ahogyan sokan erősen hiszik, szépséges: Beli Car, ami Fehér Herceget jelent. A mesékben, mondákban, legendákban a Fehér Herceg a megmentő, a bátor, és mindenki úgy véli, ő maga a jóság és az igaz tiszta jellem. A megmentő jelző rendben lenne, ám a bátorsága olyan különös, mintha élne benne egy magát megadó gyenge és kiismerhetetlen nőszemély, aki közben csak úgy mellékesen zseniális hadvezér. A hadvezéri zsenialitását is mintha ez a benne élő és kiismerhetetlen női lény tervezte és irányította volna. A nők képesek arra a csavaros és gyökerükig rafinált gondolkodásra, ahogyan Belizár tervezte a harci tetteket.

Felejthetetlen, ahogyan ez a tömbnyi ember viselkedett, mikor járvány tizedelte Bizáncot, és úgy hírllett, haldoklik a császár. De hát, ugyan! Ez szóbeszéd lehetett, vagy ha tényleg haldoklott, és mint valódi démonhoz illik, kimászott a bajból, ami hús-vér embernek alig lehetséges, akkor valóban természetfölötti volt Jusztiniánusz ereje. Ez időn Belizárt rossz hírbe keverték, azt pletykálták, mintha kívánta volna a császár halálát. Vizsgálat követte a pletykát, noha nem bizonyult a vád, mégis felmentették Belizárt parancsnoki tiszte alól, elítélték, vagyonát elkobozták, elvették testőreit, fegyvereseit, háza népét, és a vad, alattomos démon még azt is megtiltotta mindenkinek, hogy Belizárt meglátogassa magányában. Hihetetlen látvány volt, ahogyan Belizár

keserű arccal járja az utcákat, hátra-hátra pillant, mint aki orgyilkostól retteg. Mondták, ha fölmegey szobájába, akkor némán üldögél az ágyán naphosszat, izzad, reszket, férfiatlan aggodalom ül homlokán. Hát nincsen egyetlen nyomorult ötlete, aminek segítségével kimászhatna a kútból? Hát nincsenek barátai, akik segíthetnének kitalálni valamit mentségére? Se ötlet, se jó gondolat, se emberek, se derék ismerősök sehol? Senki, senki nem kockáztatta még a kisujját sem Belizárért. Mindenki emlékezett arra, hogy Belizár bárkit vízben hagy, még ha korábban a keresztények minden esküvésével megígért valamit, azt is nyugodtan megszegi.

Megjelent ajtajánál egy udvaronc a gyötrelmes időkben, azt jelentette, hogy a császárnő küldi. Belizár úgy megijedt, mint egy gyermek, kezét, lábát felhúzta az ágyra, összegömbölyödött, aztán hanyatt esett, akár egy monstrozus bogár vagy hatalmas, szőrös embrió. Megadta magát, ahogyan a farkas, még a nyakát is odakinálta a belépő férfinak. Egyetlen cselédje mesélte akkoron. Egyszerűen nem hittem el: eszembe jutott a kép, amikor hátaslován feszít a hadvezér, mögötte a megvert Gelimer és a katonasereg.

De az udvaronc nem gyilkolni jött, levelet hozott Theodorától. Azt írta az áspis nő, hogy sokban adósa vagyok Antóniának, a feleségednek, Belizár, elhatároztam hát, hogy neki ajándékozom életed, és ejtem az ellened szóló vádak, mostantól ne aggódj életed és vagyonod miatt, a tetteid fogják megmutatni, mennyire vagy hálás. A cselédlány szerint amint az elcsapott hadvezér motyogva, betűzve olvasta a levelet, rettegő, remegő állapotában alig értette, kigúvadt szemmel csak bámult, elolvasta újra és újra hangosan, így értesülhetett a cselédlány a levél teljes tartalmáról, és a nagy felolvasás közepette kinyílt az ajtó, belépett Antónia, zöld selyem köntösben. Csodásan volt felöltözve, ékszerekkel ékesítve. A monstrozus embrió fölkel az ágyról, fölemelkedett, akár Lázár, miután az Úr feltámasztotta volt, és odazuhant a nő lába elé, életem és üdvösségem forrása, ilyeneket suttogott neki, miközben ölelte Antónia térdét, csókolgatta bokáját.

Engem kilelt a hideg, miközben a cselédlány szavait hallgattam. Ha lehet, még jobban kezdtem félni a női nemtől, mint korábban. Amikor hatalomhoz jutnak, abban van valami természetellenes, mintha fordítva fújna a szél, nem a hegyek vagy az erdők felől, hanem a talajból vagy a pokolból. Pál apostol tudta, mit beszél, amikor megtiltotta a nőnemű lényeknek a tanítást. Tudta, mint csinál, amikor az ősi keresztény egyházból kiszorította őket. Hiszen érthetetlenek és ebből fakadóan félelmetesek, ráadásul az a lábak közötti szenvedély, amivel megőrjítik és összezavarják a férfi-

akat, amit valójában azért sem értettem soha, mert engem a természet sajátosan alkotott, testem lábközi szerve tudott ugyan ágasodni egy kicsit, ám ha még igen fiatal koromban megpróbáltam valamely cselédlánnyal vagy fiatal utcanővel, amire azok biztatnak, nekem ugyanis nemigen volt késztetésem, de mert követelőztek, csábítottak, hát akkor aztán nagy csalódásomra olyan kellemetlen fájdalmat tapasztaltam azon a testrészen, hogy elmenekültem a próbálkozás helyszínéről. Nekem a Teremtő vagy többet adott ezzel a bőrredővel azon a kényes helyen, mint másnak, talán ezért volt égő fájdalmam, vagy kevesebbet adott, mivelhogy nem bírtam szeretkezni, mégis azt hiszem, inkább többet adott, máskülönben sem időm, sem erőm nem lett volna elvégezhető az az irdatlan nagy mennyiségű jegyzetelést, amivel megbíztak.

Itt kacérkodik velem a könyvespolcomról közönséges latin címen a De bellis, az a nyolc könyv, amelyeket a hadjáratokról írtam, első kettő a perzsa háborúról szól, a harmadik meg a negyedik a vandál háborúról, az ötödik, hatodik és hetedik könyv a gót háborúról. A nyolcadik könyv az 551. évtől az 553. esztendőig látott eseményeket taglalja, amikor már nem élt a Csodás, a Gyönyörűséges, akit elítéltem, imádtam és utáltam egyszerre, nem, ez kevés, mert egyenesen gyűlöltem, és mégis izgatott égetően, akit úgy becézett a császár, hogy Igazgyöngyökkel Roskadozó Ajándékosár.

Ugyancsak itt kacérkodik velem az épületekről írt könyvem, görögül írtam ezt is, mint a többi, de a latin címen említtem, minthogy ez a hivatali nyelv, De edificiiis.

Beszámolok benne mindenről, amit a császár csak építtetett: templomok, erődök serege és környékük, földrajzi ismérveik. Mondhatom, próbára tették a szorgalmam és kitartásom, mert Jusztiniánusz fáradhatatlan építető volt, és még ma is az.

Hanem amit mind között legjobban szerettem és szeretek írni ma is, aminek közönséges latin címe Historia Arcana, az bizony titkos munka. Ezt a világ nem láthatja, nem olvashatja, a magam szórakoztatására írom, meg néha, amikor patetikus hangulat környékező, úgy gondolom, az utókornak szánom. Csak magamnak vallozom be, ám habozás nélkül, hogy amiket összehordtam a híres személyiségekről az előbb említett könyveimben, azok bizony hazugságok. Tényszerűen igaz, amit az épületekről és a csatákról lejegyeztem, hanem amikor éég magasztalom a főembereket, azok hízlegések és hatalmas hazugságok. De ebben a titkos könyvben, amit most is írok, leleplezem őket. Bocsáss meg nekem, Tukididész, azzal a nagy demokrata lelkeiddel, és bocsánat, Plutarkhosz, te buzgó moralista, bocsássatok meg, bár példaképeim voltatok és vagytok, de értsétek meg: belerokkannék, ha nem írhatnám le pontosan, amit látok. Elég volt nekem a nyilvánosságnak szánt könyveimben gyakorolni a förtelmes képmutatást és a gyomorforogató hazudozást. Ezekkel a munkáimmal párhuzamosan írtam titkos történeteimet. Tudom, leírásaim teljes tagadásai annak, amit Jusztiniánusról és a többiekről lejegyeztem történeti munkáimban. Boldog vagyok, hogy végre őszinte lehetek, nem magasztalom többé éég a pribékeket, az előkelő pribékek is pribékek.

ÉBERT TIBOR

Uszályok

*botjára dől a délután
a farkasok messze vannak
pihennek készülődnek
addigra a fény elindul
beburkolózva perceivel
s az órák nehezéke
nem csörömpöl majd
halkan lehúzza vonszolva
a karokat fejeket testeket
s a gondolatok pici uszályai
röpködnek némán
valahova szertesztét
áttetsző tavakról álmodoznak
beteljesülésre önáltatón*